

LÃ€NG NGHÁ»€ Ä•ÃšC Ä•á»'NG

Ä•Ãšng gÃšp cá»ša Tá»' Oanh
22/02/2017

LÀNG NGHÀ ÚC ÒNG
* TÑ OanhÄ

Làng
nghÁ úc Óng TÑng Xá thuÚc xã Yên Xá, Vjn iÄm, ThË træn Lâm, huyÇn Ý Yên, tËnh Nam Ënh. Vào cuÑi thç k÷ XII ông tÕ nghÁ úc Óng NguyÄn Minh Không ã truyÄn nghÁ cho nhân dân Ëa ph°ng, trËi qua 900 n m làng nghÁ ngày càng phát triÄn.

Ä

Nhìn vÄ IËch sí, ã tË xa x°a, nghÁ úc cÕ truyÄn cça
TÑng Xá ban ãu là th°Ýng t-p trung vào úc các m-t hàng cung cÿp cho sËn xuÿt nông nghiÇp và các ngành thç công nghiÇp rÕi tiçn tÛi sËn xuÿt các Ó dùng cho sinh hojt hàng ngày, các sËn ph©m phác v& cho lÄ nghi tôn giáo. Các sËn ph©m lÛn thì có chuông Óng, t°äng Óng, khánh Óng rÕi çn Ënh, bát h°ng, hçc Óng, cây ãn b±ng Óng. M-t hàng dùng trong sinh hojt hàng ngày thì có mâm, ch-u nÕi các loji. Có thÄ nói, làng TÑng Xá tË nhiÄu n m nay chç yçu t-p trung vào viÇc úc các Ó gia d&ng.

Tjo m«u sËn ph©m

C n cé tË bËn v½ ho-c mÛt v-t thÄ nhÿt Ënh theo jn -t hàng, ng°Yi thÄ thñc hiÇn b°Úc ãu tiên là tjo m«u sËn ph©m. Tr°Úc äy, m«u sËn ph©m th°Ýng °ác tjo ra b±ng ÿt sét, kích cá v& phËi, ch&ng hai çn ba gang tay. Gñn äy, m«u °ác tjo ra b±ng sáp nçn, có t÷ lÇ chu©n theo kích cá cça v-t ph©m -t c°ác ho-c do nghÇ nhân tñ sáng tjo ra. Công viÇc này òi hñi nghÇ nhân v& có trình Û cça mÛt nhà ãiêu kh-ç thñc th&, v& Ëm bËo Û chu©n xác theo jn -t hàng.

Tài n ng nghÇ nhân thÄ hiÇn ß chx, phñn lÛn hí Äu không qua mÛt tr°Ýng lÛp hÛi hía hay ãiêu kh-ç nào, trình Û v n hóa th°Ýng chË ß m&c Û trung híc hay tiÄu híc. Thç nh°ng, nhìn m«u sËn ph©m do nhñng bàn tay tài hoa ó sáng tjo nên, chúng ta mÛi thÿy ngçc nhiên tr°Úc sĩ ãiêu luyÇn và chu©n xác cça nó.

Làm khuôn úc v-t ph©m

TË m«u v-t ph©m ã hoàn thiÇn do nghÇ nhân sáng tác ra ho-c do jn -t hàng và ã °ác duyÇt, nghÇ nhân úc c n cé trên v-t m«u ó phóng to theo kích cá yêu cñu Ä làm khuôn úc theo sËn ph©m nh° dĩ tính. Trong mÛt quy trình úc, khâu quan trñng nhÿt là làm khuôn. Khuôn úc làm b±ng ÿt sét và loji ÿt sét tñt nhÿt bao giÿ cing là loji ít tjp chÿt, phËi mËn và nh¹.

loji ÿt sét này chË có ß mÛt vài khu ÿt cça làng. Khuôn bao giÿ cing °ác làm thành hai mËnh. Khi mang ra Ä rót Óng vào mÛi °ác bó g&ep lji. Quæn vòng phía ngoài khuôn là l°Ui thép, °ác hàn ch-ç chñ, phông khi Ó Óng nóng chËy vào dÄ bË v& khuôn. Khâu làm khuôn là thÿy iÄm cñc kó quan trñng, v& òi hñi sĩ chính xác tuyÇt Ñi, giñ Û s-ç nét cho các hía tiçt cça v-t ph©m, v& tjo ra Û mËn cho bá m-t v-t ph©m. Vì thç, ß khâu này, luôn ch&a bí quyçt nhà nghÁ trong quá trình pha chç tjp chÿt vào ÿt làm khuôn. Khuôn úc các v-t ph©m càng nhñ càng òi hñi Û tinh xËo cça bàn tay nghÇ nhân.

NghÇ thu-t úc Óng

NÓi úc tr°Úc ây c£ nói trên l«n nÓi d°Új Áu làm b±ng gang bÓi b±ng †t sét. ây chÉ là những nÓi nhĩ phác và trong các gia ình vÚi dung tích mxi nÓi trên d°Úi mùt tj. Còn hiÇn nay nÓi úc °ác xây b±ng gich chÉu lía, vĩ ngoài b±ng thép. Loji nÓi này có dung tích tề vài tj çn hàng t£n.

Quy† gió ban Ñu làm b±ng Ñng gx tròn có °Ýng kính ngoài 30 cm trong ắc rxng có °Ýng kính 25 cm, pít tông tjo gió ß trong Ñng gx làm b±ng lông gà và cán bè là cây lĩu, loji cây céng nh°ng r†t r»o, không hay bÉ g«y. Loji Ñng bÁ này khi c§n thÓi lía, mxi ng°Yi kéo hai Ñng, khi tay phÉi kéo lên thì tay trái †n xuÑng và ng°ác lji khi tay phÉi †n xuÑng ©y gió vào lò thì tay trái lji kéo lên. Á úc v-t ph©m có khÑi l°äng lÚn, ng°Yi thã phÉi dùng Ùng c; máy nŒ Á Œn Ēnh và an toàn tuyÇt Ñim tránh dùng iÇn dÁ có nguy c; m†t iÇn Ut ngÚt, £nh h°ßng çn sñ liÁn m;ch cça hij gió thÓi vào lò nhiÇt.

Sau khi làm khuôn úc theo m«u v-t ph©m xong, mli ng°Yi tizn hành xây lò n£u Œng. Lò to hay nhĩ tùy thuÚc vào dung l°äng v-t úc, tề ó c n ra sñ l°äng nguyên liÇu c§n t-p kçt Á nung ch£y. Khi ã bí nguyên liÇu vào nÓi n£u, th°Ýng kèm theo mùt l°äng than cÑc nh†t Ēnh và loji gx/cç; cháy d°ám Á t ng nhiÇt, jt çn ù nóng ch£y cça nguyên liÇu (kho£ng 1600 Ú C). Œng ã nóng ch£y °ác rót vào nÓi ñng lÚn, có quét bên trong mùt lÚp tro bçp hòa n°Úc Á tránh n°Úc Œng bám vào, tjo íÁu kiÇn khi rót Œng vào khuôn phÉi ch£y hçt. Khi x°a, do chÉ úc các v-t ph©m loji nhĩ nên viÇc rót Œng vào nÓi ñng Á chuyãn çn rót vào khuôn Áu do thã v-n chuyãn thç công.

Công viÇc lĩa chín nguyên liÇu và liÁu l°äng giãa các loji hãp ch†t cho vào nÓi n£u là r†t quan trínç. Tuó theo tính ch†t cça v-t úc, có loji thì pha gang vÚi thép, có loji thì Œng pha vÚi nhôm...

Dá khuôn và hoàn thiÇn s£n ph©m

Th°Ýng thì sau kho£ng mùt tu§n çn m°Yi ngày, khi nÓi úc ã nguÚi, ng°Yi ta mÚi tizn hành dá khuôn. Tr°Úc khi dá khuôn bao giY cing tŒ chéc làm lÁ cúnç éc Thánh. ây là giây phút hŒi hÚp chen chút lo ĩng cça Úi úc. Tuy nhiên, vÚi tài nghÇ cça những thã úc lạnh nghÁ, tác gi£ cça công trình n±m trong khuôn kia luôn luôn có sñ tñ tin vào thành qu£ cça mình.

Khuôn đá xong, công viÇc hoàn thiÇn s£n ph©m °ác dành cho những ng°Yi thã tr» tuŒi. ó chç yçu là ánh bóng s£n ph©m ho-c n;im b;ç hay vàng cho những hoa v n hay hình trang trí. Kçt thúc mùt công trình úc s£n ph©m lÚn, ùi úc và dòng hí th°Ýng tŒ chéc liên hoàn, chia vui mềng th_ng lã. Ñi vÚi những công trình lÚn nh° t°äng ài hay cảm t°äng ài, công séc dành cho ph§n ĩp ghép cing không kém ph§n quan trínç. ó là lĩa chín ph°;ng tiÇn chuyên chß, huy Ùng nhân lĩc ĩp ghép vào vÉ trí xong mùi °ác coi là hoàn thiÇn công trình.

Là mùt vùng †t cŒ x°a, lji có truyán thÑng c§n cù làm n và luôn có chí v°;n lên, ng°Yi dân TÑng Xá ã có mùt bá dày lĒch sí trên, d°Úi chắc thç k÷ trau dŒi và b£o l°u xu†t s_c nghÁ úc Œng truyán thÑng cça mình.Á